

+ papers · de · tradumàtica

Actes del Primer Simposi sobre l'Ensenyament a distància i semipresencial de la Tradumàtica

Traducció i Tecnologies de la Informació i la Comunicació

Bellaterra, 6 i 7 de juny de 2002

<http://www.fti.uab.es/tradumatica/papers/>

Paràmetres en l'ensenyament de la traducció

Ricardo Muñoz Martín

rmm@ugr.es

Universidad de Granada

Resum

Les classes universitàries de traducció són millorables en la seva orientació al mercat, la seva fundamentació teòrica, l'ordenació de la progressió i les estratègies pedagògiques utilitzades. Les assignatures es podrien ordenar també per tipus textuais, condicionants extralingüístics i tasques professionals. S'ofereixen paràmetres orientatius per desenvolupar un pla d'estudis.

Paraules clau

Traducció professional, universitat, pedagogia, mercat, principis

1. L'estat de la qüestió i les seves causes

Un dels problemes fonamentals que es presenten en dissenyar un model d'ensenyament semipresencial o a distància de la traducció és que encara ignorem molts aspectes sobre la manera òptima d'ensenyar a traduir a les aules. De fet, tot i que tenim un receptari de bones solucions que ens permet donar a l'alumnat una sòlida formació en la majoria dels casos, es pot afirmar que ignorem com s'aprèn a traduir. Actualment, ens manca un consens en quant a objectius i estratègies pedagògiques. Pel que fa a la interpretació, l'objectiu fonamental és formar professionals per a institucions internacionals i s'aplica un esquema de progressió que ordena la interpretació per tipus: primer la bilateral o d'enllaç, tot seguit la consecutiva, i finalment, la simultània (per exemple, Alonso 1999). Pel que fa a la traducció, l'objectiu ha estat, fins fa ben poc, l'operació intel·lectual de traduir, amb una progressió en dues etapes, la de la traducció general i la de la traducció especialitzada. La intenció del meu article és qüestionar els fonaments d'aquests objectius per a la traducció i aquests esquemes per proposar una actualització general de la pedagogia, amb l'objectiu d'assenyalar alguns dels aspectes millorables en l'ensenyament de la traducció per evitar-los, com a mínim, en els models d'ensenyament semipresencial o a distància.

Les classes de traducció són, en general, bones però millorables. Moltes vegades encara s'imparteixen en condicions molt allunyades de les professionals (per exemple, en l'ús d'eines professionals i documentació de referència), exigeixen poc (fet que es relaciona directament amb la massificació d'estudiants), té objectius confusos (com a conseqüència de la falta de coordinació entre les classes d'un mateix programa) i resultats modestos, com demostra el llarg període d'aprenentatge en pràctiques que necessiten els estudiants que s'acaben de llicenciar per poder comercialitzar les seves destreses. Independentment que el professorat hagi actualitzat la seva formació pedagògica, això no acaba d'arribar a totes les aules, en algunes de les quals es segueix treballant en comú (no en equip), amb solucions magistrals, es centra la classe en el docent i/o en un interacció en grup molt acadèmica, a vegades encara s'entreguen a mà els treballs més aviat escassos, que s'avaluen amb un barem inspirat en la lingüística de contrastos amb alteracions, afegits i matisos aquí i allà que evidencien la falta d'unificació dels criteris de correcció (Waddington 2000).

No és un problema espanyol, ja que, de fet, s'ensenyava i s'aprèn millor aquí que en molts altres països amb un PIB molt més elevat, però això no ens pot servir de consol. Abans, hem de perseverar en la millora de l'ensenyament d'una professió que està canviant de perfil, naturalesa i expectatives.

2. Àrees susceptibles de millora

2.1. Relació escassa amb el mercat

Hi ha moltes raons que expliquen aquesta descripció dels fets. La primera és que l'àmbit de la Traducció i Interpretació a Espanya ha passat de ser una àrea d'urgent contractació a una d'urgent professionalització. Una professionalització acadèmica –tant en la pedagogia com en la investigació- que també inclou limitar o eliminar les absurdes traves administratives que avui dia dificulten el contacte permanent amb un mercat canviant i que creix contínuament. Això és el que desitjarien els docents d'uns estudis aplicats amb una clara vocació professional.

2.2. Absència d'una fonamentació teòrica adequada als fets

La segona raó és la manca de models teòrics convincents que permetin aprendre el procés i descomposar-lo en objectius particulars per establir una progressió coherent amb els objectius. Actualment, el paradigma dominant és el funcionalista, del que no es coneixen aplicacions pedagògiques que s'hagin pogut desenvolupar, amb l'excepció de l'ús dels encàrrecs de traducció per definir l'*skopos*. Ara bé, el funcionalisme és un paradigma racionalista que sol limitar les seves consideracions a l'operació intel·lectual i conscient de traduir i que deixa de banda qüestions professionals de producció, com el treball en equip o la relació amb el client, que posteriorment resulten vitals per funcionar amb èxit en el mercat professional. Alguns avenços funcionalistes introduïts a classe han aconseguit millorar la qualitat a costa del realisme de la tasca. Aquest és el cas exemplar de l'encàrrec de traducció. Com a resum del conjunt de condicionants de tot tipus que apareixen en la interpretació del text original i en la producció del nou text, l'encàrrec permet precisar la tasca i és molt útil en la iniciació a la traducció. Però és difícil en els cursos avançats, ja que els clients ofereixen aquesta informació molt poques vegades, no són conscients de la seva necessitat i és tasca dels traductors formular l'encàrrec.

2.3. Ordenació obsoleta de la progressió de l'aprenentatge

La tercera raó fa referència a l'ordenació de la matèria i la seva progressió, o si es prefereix, a una tradició pedagògica antiquada que a Espanya hem adoptat sense reflexió ni prudència. Com s'ha assenyalat anteriorment, en traducció actualment es tendeix a establir una progressió en dues etapes, la de la traducció general i la de la traducció especialitzada. Aquesta última tendeix a subdividir-se en una introducció a la traducció especialitzada, i la traducció especialitzada pròpiament dita, al seu torn, en una àrea concreta, d'entre les que destaca, per exemple, la traducció "jurídica i econòmica".

En primer lloc, s'ha de constatar l'error de concebre una traducció general de la manera que es plantejava fins als noranta. La pràctica de la traducció general, convertida en cursos de traducció sobre divulgació, amb textos que busquen una gran audiència extrets majoritàriament de la premsa diària o setmanal, sembla no tenir objectius parcials encara que sí un vague objectiu global, que consisteix a oferir "una primera aproximació a la complexitat del fenomen de traduir". S'ha de remarcar, no obstant, que no existeix ni un text comú per tots els integrants d'una comunitat lingüística, per la qual cosa la denominació general amaga una abstracció d'un grau molt alt que no respon a un tipus concret de lectors ben definit, ja que la varietat temàtica selecciona subgrups determinats: ningú llegeix tot el diari. Entre les conseqüències s'ha de destacar que s'assumeixen coneixements de base més amplis que els que tenen els integrants d'aquest grup maximalista i heterogeni del "públic en general".

Des del punt de vista lingüístic, en la divulgació, que es pot considerar la base de les varietats públiques d'una llengua (és a dir, les destinades a utilitzar-se en àmbits públics), s'ha de destacar la major variació i complexitat d'estructures sintàctiques i retòriques i del vocabulari. Això és degut a que gran part dels escrits de divulgació són productes de la mà d'escriptors professionals de tot tipus, la qual cosa els distingeix d'altres tipus textuals, com els que imperen a les classes de traducció especialitzada, habitualment redactats per escriptors no

professionals. No és d'estranyar que molts estudiants trobin més fàcil la traducció especialitzada que la general. És que ho és. Tot i que no s'ha realitzat cap estudi formal al respecte, a Granada podem constatar que als exàmens de final de carrera hi ha una tendència clara a obtenir millors notes en els textos especialitzats que en els "generals".

El volum de negoci i la importància social de la traducció per a divulgació la fan interessant per si mateixa i li donen una importància que no es reflecteix als plans d'estudis, a excepció de mitjançant la traducció general. La traducció per a divulgació –sola o com a curs de traducció centrat en els canvis de registre a partir de l'adaptació del text original per a una altra funció– ha d'ocupar un espai en la formació entre els cursos avançats, i així ho hem fet a la Universitat de Granada. D'altra banda, els primers passos en l'aprenentatge de la traducció haurien d'orientar-se a resoldre un ventall dels problemes més habituals –aquells que apareixen en la majoria de textos d'un o altre tipus– i fer-ho no només des d'una perspectiva utilitarista sinó com a manera de motivar la reflexió sobre les necessitats i peculiaritats comunicatives de grups de destinataris determinats, per moure a l'alumnat a començar una reflexió constant sobre l'especificitat dels actes de comunicació complexes que suposa tot acte de traducció i interpretació (Muñoz 1999).

Davant aquest tipus de traducció, i moltes vegades, entesa o definida per oposició, es troba la traducció especialitzada, que normalment incideix molt en la documentació prèvia, l'ús eficient de la terminologia i la traducció "correcta", és a dir, sense malabarismes verbals que no solen ser característics d'aquests "tipus" de textos i centrada en estructures sintàctiques tan simples com arrelades, que recorden els *kernels* de Nida. La traducció especialitzada se sol definir per tema, (només) aparentment per criteris de mercat (sortida professional), però està sotmesa peculiarment a altres circumstàncies. Per exemple, es dóna una importància major de la que realment té a la traducció "jurídica i econòmica" (Schmitt 1998), perquè el títol d'intèrpret jurat gaudeix de protecció legal i dóna prestigi com a garantia estatal. Entre altres efectes, aquesta perspectiva resta importància a la traducció comercial, molt més important per volum que l'econòmica, i en els textos que es tracta la traducció jurada, es restringeix la temàtica als textos jurídics, quan tot text és susceptible de traducció jurada, entesa com un tipus de traducció marcada pels seus destinataris, el seu ús, les seves característiques formals i el caràcter de fedatari públic de qui la firma.

Una altra especialitat popular sol ser la traducció "científica i tècnica", definida d'una manera tan vaga com àmplia, que permet, per exemple, la concurrència de textos de divulgació científica, de manuals d'instruccions d'un electrodomèstic i de plec de condicions tècniques per a una licitació pública. A l'escassa cultura científica d'un alumnat que prové sobretot d'humanitats s'hi ha d'afegir la tasca encara més difícil d'oferir una formació vàlida per a moltes o totes les branques del coneixement científic i tot el seu desenvolupament i la seva aplicació tecnològica. En alguns centres, com la UJI en el cas de la traducció audiovisual i la UAB en el de la traducció literària, comencen a despuntar altres especialitats.

L'idiosincràsia actual d'aquestes suposades especialitats les converteix en cursos de diferent naturalesa. Mentre en traducció "jurídica i econòmica" es busca donar a l'alumnat una base conceptual àmplia que els permeti la comprensió dels textos i el seu ús, en la "científica i tècnica" es busca molt més la capacitació per tractar textos complexes diversos amb l'ajuda d'especialistes en la matèria. Aquests objectius són complementaris, de manera que la concentració en un o altre tipus de traducció especialitzada té prioritat en detriment d'una formació completa als estudiants. Per contra, totes dues orientacions semblen complementàries per formar l'alumnat d'una manera flexible, que ben aviat descobrirà que és una exigència del mercat. No hi ha millor professió que la nostra per acabar amb la falsa dicotomia entre humanisme i tecnologia. Com es pot veure, hi ha raons per qüestionar l'actual criteri temàtic o, almenys, la seva exclusivitat en l'ordenació de la matèria.

2.4. Estratègies pedagògiques irreals

La quarta raó, molt relacionada amb les dues anteriors, és la presuposició comuna que l'aprenentatge a través de la pràctica –el que en anglès s'anomena *rotten learning*– produeix bons resultats. És innegable que el pes del component pràctic dels programes és vital i que fins

i tot ha de ser més gran. Una manera de concebre els aspectes aplicats de la llicenciatura és una exposició controlada a situacions realistes que permetin als estudiants adquirir una experiència mínima rellevant per resoldre tant els problemes més habituals en l'exercici professional com dificultats paradigmàtiques a partir de les quals es puguin construir generalitzacions sobre la millor manera de traduir. No obstant, l'allunyament de les condicions reals pel que fa a l'ús de la tecnologia, volum de treball, terminis d'entrega, complexitat dels textos i altres qüestions no permet incloure molts dels problemes més habituals, la qual cosa falseja involuntàriament la importància relativa dels textos que sí es recullen.

La relació anterior no és exculpatòria: més aviat pretén avançar unes causes per justificar la meua proposta d'actualització dels paràmetres que defineixen l'ensenyament de la traducció a institucions universitàries.

3. L'aprenentatge

L'aprenentatge consisteix, en última instància, en una modificació de la conducta. Aquest aprenentatge és principalment intuïtiu i es basa en el condicionament, per la qual cosa, més que ser objecte d'una classe, el condicionament ha d'incorporar-se a totes aquestes com a metodologia de treball. La manera com s'imparteixen les classes de traducció incideix directament en les rutines mentals i laborals que adopten els estudiants.

La modificació de la conducta és pràcticament automàtica i es produeix per adaptació per tal d'obtenir uns resultats concrets, així que qualsevol manera d'impartir la classe promourà l'establiment d'unes rutines mentals i de treball en l'alumnat. Com a conseqüència, la descripció de la classe tradicional que acabo d'oferir no només no permet la interiorització de rutines realistes transferibles a l'activitat professional, sinó que en promou d'altres d'utilitat dubtosa (vegeu Séguinot 1991 per a les estratègies de traducció comparatistes). Prova d'això són les dificultats que bona part de l'alumnat segueix tenint per adaptar-se a un entorn informàtic que és norma professional des de mitjans dels vuitanta. Una de les conseqüències directes d'aquesta anàlisi és que les classes de traducció han d'impartir-se en entorns realistes. Per exemple, han de tenir lloc en aules informatitzades. Un altre exemple: l'alumnat també té dificultats a l'hora d'enfrontar-se a textos llargs, perquè la pràctica de classe incideix, sobretot, en textos breus. Aquests problemes es poden remuntar a la manera de concebre la matèria i les seves divisions, la qual cosa es reflecteix en els criteris d'ordenació de la matèria, que tractaré a continuació.

4. Aspectes d'ordenació de la matèria

Un advertiment inicial: en cada un dels apartats que segueixen es proposen divisions de la progressió en tres estadis. És una reducció una mica simplista, derivada de la necessitat d'adaptar la progressió pedagògica i docent a la realitat de l'ensenyament universitari. Cap pla d'estudis vigent a Espanya relega l'inici de la traducció pràctica més enllà del tercer o quart trimestre. Així doncs, cada estadi es pot correspondre com a mínim amb un parell de trimestres. Hi ha un argument teòric de més pes, no obstant: mentre no disposem d'un bagatge empíric suficient que ens permeti establir una progressió raonada en l'aprenentatge, és convenient estipular el mínim nombre d'estadis per no conduir a un esquema complex immotivat. Mentre dos estadis coincideixin amb l'inicial i el final, l'aproximació tripartida contempla incidir en tasques específiques en l'etapa intermèdia i no afegeix més que un estadi al parell mínim.

4.1. Tipus textuais

Les assignatures temàtiques de traducció especialitzada només solen incloure els tipus textuais aparentment més representatius, com el contracte i la patent en el cas de la jurídica, o el doblatge en el cas de la traducció audiovisual, deixant de banda molts textos aparentment perifèrics però que ocupen una bona part de la tasca, com són els videojocs per l'últim cas. A més, determinats tipus textuais, importants per si mateixos, transcendeixen una o altra temàtica mantenint la seva homogeneïtat. Aquest és el cas de l'article d'investigació, de l'ajuda en línia de programes informàtics i del llibre. De fet, un sector del mercat en el que els llicenciats segueixen sense tenir-hi gran presència és l'editorial, potser perquè aquest tipus de perfil laboral es contempla molt poc a les classes. Com es veu, hi ha un ventall d'aproximacions per

tipologia textual que haurien de tenir un reflex d'alguna manera en la formació, ja que són un criteri tan bo com el temàtic per organitzar l'aprenentatge si la pedra de toc és la demanda del mercat.

Pel que fa a la tipologia textual, la progressió es pot establir incidint en primer lloc en els textos de traducció més freqüent, la qual cosa comprèn des de documents senzills de registre civil fins a tríptics turístics, passant per revistes de premsa i etiquetes d'aliments i cosmètics. El segon estadi es pot centrar en els textos paradigmàtics de totes les especialitats que contempli un pla d'estudis, i que se suposa que coincideixen amb les de major demanda de professionals. D'aquesta manera s'apunta cap a una certa polivalència que permet afrontar textos variats, una cosa que passa sempre, ja que qui especialitza és el mercat, és a dir, la cartera de clients de la que disposa cada professional. En aquesta progressió, el tercer estadi se centraria en els tipus textuais freqüents en una especialitat concreta: ja no es tracta dels tipus exemplars (com les instruccions d'ús en la traducció tècnica o els expedients acadèmics en la jurídica) de cada àmbit sinó un ventall de possibilitats dins d'una mateixa especialitat. Així, la traducció jurídica pot tractar textos menys freqüents i més complexos, com els contractes.

4.2. Condicionants extralingüístics

Els textos també es poden classificar segons la homogeneïtat dels condicionants formals no lingüístics. Així, podem pensar en cursos de traducció jurada (independents), de doblatge i subtitulació, i ara també de localització. A aquests exemples prototípics s'hi han d'afegir els condicionants molt més nombrosos i subtils que determinen no només l'estructura i els continguts, sinó també el format del text que s'entrega. Si considerem el canvi en la cadena de producció, que fa que els traductors s'hagin d'ocupar de tasques de maquetació més o menys senzilles i el canvi de format dels textos que suposa la seva versió electrònica, cada vegada més habitual, hem de concloure que tot text és, d'alguna manera, subordinat. Exemple d'aquests condicionants són les normes de publicació d'una determinada revista, que obliguen, per exemple, a l'existència o no de marges d'una amplada o altra, tipus de lletra concrets, capçaleres tipificades, *abstracts* d'una extensió determinada i una bibliografia ordenada amb sistemes particulars.

Una possible progressió començaria per les normes ortotipogràfiques, ja que afecten tot tipus de textos. Un segon estadi tractaria l'influència d'altres sistemes semiòtics que funcionen igualment en el mateix aparell comunicatiu (cine, còmic, publicitat, programes informàtics i altres). El tercer estadi es podria concentrar en condicionants situacionals com el client i el revisor, al mateix temps que s'assumeix una certa maduresa i un desenvolupament, si bé incipient, d'una ètica professional, juntament amb una experiència acumulada que permet la introspecció.

4.3. Tasques

Abans s'ha esmentat la necessitat d'incloure la divulgació com a especialitat entre els cursos avançats de traducció, i en fer-ho establiríem també un nou criteri d'ordenació de la matèria: segons la tasca específica de les moltes que ha de realitzar un professional. Aquest criteri només es pot qualificar de nou en l'àmbit de la traducció; com hem vist, en la interpretació és el criteri predominant i tradicional. Introduir aquest criteri en traducció afavoreix formular altres possibilitats, com cursos de revisió textual (ja existeixen en alguns llocs, i són generals els de Terminologia, que a la UPF, constitueix una de les especialitzacions del nou pla d'estudis), de preedició per a processament automàtic, de traducció a la vista, etc. Si en els últims cursos han de confluïr totes les tasques i en el primer estadi d'entre els objectius destaca el parell comprensió/expressió, és en el nivell intermedi on convenen cursos orientats a tasques professionals concretes. Com es pot veure, els criteris d'ordenació pertinents són diversos, i des d'aquesta perspectiva, la situació actual es presenta pobre.

5. Altres criteris pedagògics

Els criteris exposats fins ara se centren en la manera d'organitzar l'acumulació de l'experiència en el procés. Hi ha altres criteris d'ordenació que fugen d'aquesta perspectiva.

5.1. Aspectes professionals dels processos de traducció i interpretació

La traducció és una institució social, en el sentit que no és una entitat natural, que es defineix per acord tàcit i que es manté per tradició, sotmesa als vaivens del canvi social. Els plans d'estudi actuals no solen fer justícia als aspectes socials de la traducció, que inclouen els productius. Aquesta perspectiva és complexa, perquè incideix en altres problemes: per exemple, incloure aspectes socials implica dirimir amb una precisió molt més gran que la d'avui dia quin o quins són els perfils de sortida proposats per als nostres llicenciats i quins són els coneixements imprescindibles per dur a terme les tasques de cada perfil: des de la manera de dividir el treball en una cadena de producció particular fins a les normes de facturació.

És particularment rellevant per al mercat la capacitat de traducció "bruta" dels estudiants acabats de llicenciar. El mercat sembla situar la productivitat diària en unes 2.000 o 2.500 paraules. Algunes empreses de localització esperen 2.500 paraules/dia per a la traducció de l'ajuda en línia i 1.500 per a la traducció del programa (interfície, finestres de diàleg, etc.). En la tradició universitària, centrada en l'ensenyament, la importància relativa dedicada a un aspecte particular es medeix pel nombre d'hores que s'hi dediquen al pla d'estudis. Aquest criteri és correcte, perquè respon a la perspectiva que l'origina (és una manera objectiva d'establir i ordenar prioritats en els plans d'estudis), i útil, perquè permet la mobilitat dels estudiants i un cert acord de mínims entre centres. Però no és adequat (la Declaració de Bolonya suposa, de fet, la fi d'aquesta filosofia del crèdit) ni suficient, com no ho és indicar en un currículum quants anys s'han dedicat a traduir sense fer referència al volum de treball realitzat. Des de la perspectiva professional interessa establir uns mínims de productivitat i garantir que els estudiants acabats de llicenciar siguin capaços d'aconseguir-los. Així doncs, la progressió en l'aprenentatge hauria de comportar un augment de la velocitat o capacitat de traduir. El llindar òptim de sortida es troba avui dia al voltant de les 500 paraules/hora, per aconseguir la productivitat esperada en cinc hores i disposar de les altres tres per a documentació, terminologia i maquetació. S'haurien d'establir uns objectius intermedis en una progressió que, fins a un major coneixement, es pot articular per augments regulars de quadrimestre en quadrimestre. És més, com que en el mercat és més rellevant el volum traduït, un pla d'estudis, o el seu desenvolupament, hauria d'establir també una quantitat global de paraules traduïdes que llavors s'hauria de distribuir en classes i tipus diferents. D'aquesta manera s'oferiria a l'indústria una garantia de qualitat en els termes que aquesta considera rellevants.

Des del punt de vista professional, per altra banda, l'alumnat hauria de començar per aprendre els diferents perfils de sortida. Un segon estadi podria correspondre a les rutines professionals pròpies però generals, des de l'ús de plantilles per a encàrrecs de traducció, passant per la millora d'estratègies de cerca documental i terminològica, per arribar al domini de les eines professionals més habituals. Un estadi final podria correspondre a les relacions amb clients, des d'estimacions de costos fins a l'entrega. En general, tots aquests aspectes es poden conceptualitzar com una transferència progressiva de la responsabilitat, orientada a aconseguir llicenciats capaços de donar els primers passos al mercat.

En qualsevol cas, aquesta perspectiva comporta aproximar-se molt a la realitat del mercat, el coneixement del qual és una tasca la complexitat de la qual s'ha presentat fins ara com a argument per evitar els costosos esforços d'aproximació. Val la pena destacar la opinió unànime dels participants en aquest simposi que és urgent realitzar un estudi general i rigorós del mercat davant el desinterès d'alguns dels nostres companys, que posen l'accent en altres aspectes de la traducció. D'aquesta manera, l'espai dedicat a aquests aspectes socials es cobreix amb anàlisis psicoanalítiques i literàries l'incidència de les quals en la realitat cultural, social, política, professional i econòmica és pràcticament nul·la. D'interès indubtable, però no per a traductors sinó per a traductòlegs.

5.2. L'empremta intel·lectual de la professió

No obstant, tot estudi universitari (almenys públic) també ha d'orientar-se cap a la formació humana. Per aquesta raó, és necessari incloure aspectes teòrics i/o de reflexió entorn de la traducció en els programes d'assignatura. Per experiència pròpia –discent, professional i docent– puc assenyalar que el primer pas necessari és qüestionar les idees entorn de la llengua, la comunicació i les mateixes tasques de traducció i interpretació que l'alumnat

acumula inconscientment de la cultura en la qual es troba immers. El segon estadi, necessari per a la seva aplicació immediata, és entendre els processos de traducció i interpretació per finalment, amb la pròpia experiència acumulada, introduir-se en la reflexió sobre les implicacions del seu treball, des de les seves circumstàncies ètiques fins al seu lloc en el conjunt d'esforços intel·lectuals d'una comunitat lingüística o polisistema. Naturalment, es pot argumentar que aquests continguts reben un tractament més gran en assignatures exclusives, com la de Lingüística Aplicada a la Traducció i Traductologia, però el que aquí es defensa no és tant el tractament directe d'aquests temes en les classes de traducció pràctica sinó la coordinació i coherència de les segones amb les primeres. També cal destacar que les classes de traducció pràctica presenten la tasca com a ideològicament neutra, quan no és així fins i tot en els casos aparentment més "inofensius", com pot ser la traducció del manual d'ús d'un electrodomèstic. Hi ha recursos, com l'anàlisi de traduccions publicades, que són útils pedagògicament per si mateixos però que a més poden afavorir l'inici d'una reflexió que no és necessària només per donar profunditat a uns estudis universitaris, sinó que a més és imprescindible per desenvolupar altres aspectes de la vida professional i personal menys tangibles però no per això menys importants en una conjuntura social de grans canvis, on els països desenvolupats comencen a qüestionar pilars com el de la propietat intel·lectual i les fronteres nacionals.

5.3. Aspectes mentals dels processos de traducció i interpretació

Per altra part, traduir i interpretar implica el desenvolupament, la consolidació, la diversificació i l'agilització d'una sèrie d'operacions mentals ja presents en els parlants normals però no de la mateixa manera que s'espera d'un professional. A més del criteri de precedència en els tipus d'interpretació que abans s'han esmentat, també es contempla una progressió per complexitat de la tasca (ampliació de les intervencions dels oradors en la consecutiva, exercicis de *shadowing* i de paràfrasi abans de començar els exercicis d'interpretació simultània en condicions de validesa ecològica). Es tracta d'una ordenació no gaire justificada però amb resultats provats a les classes.

En traducció, l'única doctrina realment popular en aquest aspecte és la de les estratègies de traducció, ja sigui en les seves versions comparatistes, demostradament errònies, o en les més modernes derivades dels protocols de pensament en veu alta, no exemptes de problemes tan greus com els de les primeres (Muñoz 2000). Aquí només es poden afegir els apunts comentats en analitzar la distinció actual entre traducció general i especialitzada. Per resoldre aquesta situació s'haurien de tipificar els problemes de traducció i establir una jerarquia de prioritats o una successió lògica que permeti edificar sobre el que s'ha construït. Certament, només una part dels problemes de traducció sembla susceptible d'una tipificació senzilla. Una possible solució és integrar tots els problemes tipificables en els primers cursos, i deixar per més endavant l'estudi del cas o l'anècdota. Els cursos d'iniciació contenen, inevitablement, una bona càrrega de lingüística de contrastos i denúncia de falsos amics. L'estadi final hauria de plantejar-se com a concurrència de tots els aspectes per practicar en un entorn molt realista. Així doncs, en l'estadi intermedi és on tenen cabuda totes les actuacions puntuals sobre la conducta i el bagatge de l'alumnat.

6. Sincretisme

Una formació ideal contemplaria tots els criteris i possibilitats anteriors per separat i fins i tot d'altres, però els plans d'estudi no són ideals sinó possibilistes i impliquen una prioritització fèrria d'interessos. Si considerem que els anteriors criteris renovadors són necessaris, llavors s'han de començar a desenvolupar propostes d'harmonització entre aquests per incloure'n el major nombre possible en un mateix pla d'estudis. La millor solució és adjudicar diferents objectius a cada classe, però la més realista suposa combinar diferents criteris en una mateixa classe i establir progressions paral·leles en les classes següents.

En el cas de l'ordenació temàtica, la tradició intel·lectual occidental prescriu anar de general a particular, encara que no s'ha d'oblidar que la divulgació és una especialitat més. El que és general, encara que no sigui idèntic als textos de divulgació, s'hauria de construir com un ventall dels textos més traduïts. Es pot dubtar de si aquesta aproximació pot abarcar tota la riquesa del fenomen, però aquest no ha de ser, necessàriament, l'objectiu de la iniciació a la

traducció. De fet, la riquesa del fenomen hauria de poder valorar-se en finalitzar els estudis i no abans, perquè assumim que cada assignatura aporta una perspectiva significativa dins del quadre general.

A més, cada classe de traducció, pot plantejar-se com a objectiu tractar determinats tipus textuais, segons la seva freqüència i importància i en harmonia amb la resta de variables (no és lògic, per exemple, tractar el llibre com a tipus textual en una classe de traducció jurídica). Aquesta ordenació es pot mantenir en tots els cursos de la llicenciatura. Per altra part, els cursos organitzats al voltant de condicionants extratextuals i a tasques concretes semblen típics d'un estadi intermedi en la formació, si es vol que durant l'últim any es faci èmfasi al realisme de les activitats formatives. En resum, els paràmetres que aquí s'apunten es poden contemplar com a principis directius per organitzar la progressió de l'aprenentatge intentant tocar tots els pals, quin remei, i introduint una progressió multidimensional més adequada als principis del teleensenyament, com la personalització de continguts i la tutela de l'estudiant, que a la docència reglada presencial.

Fins aquí he exposat una barreja de coneixement i opinions més o menys fundades en l'actualització dels criteris que determinen els continguts de les classes de traducció i he intentat proposar una progressió raonada o raonable des de cada perspectiva. Crec que és hora de crear una pedagogia de la traducció amb naturalesa pròpia i fonaments empírics d'acceptació general. Precisament, la introducció del teleensenyament en diferents graus pot suposar una pedra de toc de la que també es pot beneficiar l'ensenyament presencial. Les propostes que aquí s'han apuntat, per tant, suposen un ambiciós programa d'investigació en el que tots podem i hem de participar.

7. Bibliografia

Alonso Bacigalupe, L. (1999). "Metodología de iniciación a la interpretación simultánea", *Perspectives*, 7:2, pp. 253-64.

Muñoz Martín, R. (1998). "El lugar de los estudios de traducción en la universidad española. Desarrollo histórico y nuevas perspectivas", a Orero, P. (ed.), *Actes del III Congrés Internacional sobre Traducció*, Universitat Autònoma de Barcelona, Març 1996, Barcelona: Servei de publicacions de la UAB, pp. 223-36.

Muñoz Martín, R. (1999). "Contra Sísifo: Interdisciplinariedd y multiculturalidad", *Perspectives*, 7:2, pp. 153-64.

Muñoz Martín, R. (2000). "Translation Strategies: Somewhere over the Rainbow", a Beeby, A., D. Ensinger i M. Presas (eds.), *Investigating Translation*, Amsterdam: John Benjamins.

Schmitt, P.A. (1998). "Computereinsatz in der Ausbildung von Übersetzern und Dolmetschern", a Snell-Hornby, M., Kussmaul, P., Höning, H. i Schmitt, P. (eds.) *Handbuch Translation*, Tübingen: Stauffenburg.

Séguinot, C. (1991). "A Study of Student Translation Strategies", a Tirkkonen-Condit, S. (ed.) *Empirical Research in Translation and Intercultural Studies*, Tübingen: Narr.

Waddington, C. (2000). *Estudio comparativo de diferentes métodos de evaluación de traducción general (inglés-español)*. Madrid: Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas.

<i>ASPECTE</i>	<i>ESTADI</i>		
	inicial	intermedi	final
<i>tema</i>	general	introducció a les especialitats	especialitzat
<i>tipus textuals</i>	més habituals	paradigmàtics	més freqüents
<i>tasques</i>	comprensió/expressió	professionals aïllades	professionals completes
<i>condicionants extralingüístics</i>	ortotipogràfics	semiòtics	situacionals
<i>professional</i>	perfils de sortida	☐ rutines pròpies generals ☐ eines	relacions amb altres integrants de les cadenes de producció
<i>productivitat</i>	300 paraules/hora	400 paraules/hora	500 paraules/hora
<i>teoria</i>	crítica a idees rebudes	estudi dels processos	reflexió sobre producte i procés
<i>mental</i>	☐ problemes tipificables ☐ solucions normatives	☐ tasques específiques ☐ solucions raonades	☐ concurrència de tasques, estudis del cas ☐ solucions per analogia

Quadre sinòptic: criteris organitzatius de la progressió en l'aprenentatge de la traducció